

Gruppe 2

EFTERTIDEN

MAREN SPLIIDS
HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

Et undervisningsforløb om de danske hekseprocesser
ELEVEN

Haakon Spliids tegninger af Maren Spliids (1943)

MAREN SPLIIDS HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

Maren Spliids i eftertiden

Hvordan husker vi Maren Spliids og de andre hekse, der blev brændt på bålet? I har igennem forløbet fået indblik i, hvad frygt kan drive mennesker til. Og selv om Maren Spliids' sag var atypisk, var hun et af ofrene for frygten – eller var hun? Synet på Maren har faktisk ændret sig gennem tiden, og ikke alle husker historien på samme måde.

Nu skal I se nærmere på, hvem der fortæller historien og hvorfor? Hvad er der sket med fortællingen af Marens historie fra hun blev henrettet i 1641 og til i dag? Hvordan er hendes historie blevet fortolket – hvem har brugt den og til hvad? Det kaldes *historiebrug*, og det er en lang og broget affære, som kan fortælle os en masse om, hvordan historien bruges til mange ting – hvad enten det er politik eller underholdning.

Er Maren mon farlig, en skurk, et offer, en heltinde, en uskyldig kvinde eller bare en underholdende historie? I skal nu dele jer i 4 grupper og arbejde med forskellige kilder. Hver kilde viser forskellige fortolkninger af Maren og dermed forskellige former for historiebrug. Diskuter kildernes fortolkninger af Maren og deres placering på tidslinjen. Når I har læst og snakket om kilden, fremlægger I for hinanden.

Til sidst skal I på klassen komme med jeres bud på, hvordan Marens historie skal fortælles baseret på det, I har lært igennem forløbet.

Historien om Maren Spliids sluttede bestemt ikke i 1641.

Historisk overblik

Da Maren Spliids blev brændt for trolddom i november 1641, var hendes sag allerede berømt i hele landet. Efter hendes død blev hendes mand, Laurids, boende i Ribe sammen med resten af sin familie. Men efter et par år gik den ellers så succesfulde forretning så dårligt, at han måtte flytte fra byen – folk nægtede at handle hos en mand, der havde været gift med en heks. Så ondt var Marens trolddomsrygte!

Vi ved, at rygten var stærkt. Hele tolv år efter Marens død i 1653 måtte en mand ved navn Peder Hansen Spliid offentligt fortælle, at han i hvert fald IKKE havde noget med den onde troldkvinde Maren Spliids at gøre, selvom de delte efternavn. Når han gjorde det, var det fordi, at han var blevet nægtet adgang til Odense marked 130 kilometer væk fra Ribe. Man troede nemlig, at han var i familie med Maren, og fynboerne skulle overhovedet ikke nyde noget af at handle med nogen fra Ribe, som også hed Spliid.

I løbet af 1600-tallet, blev der skrevet om Maren i både artikler og bøger. De handlede alle om,

hvor frygtelig en heks, hun var. Men så stoppede de danske hekseprocesser, og i slutningen af 1700-tallet ændrede historien sig langsomt. Nu handlede det om, at hun var blevet uskyldigt dømt. I løbet af 1900-tallet opstod sankthans-traditionen med heksen på bålet. Fra slutningen af 1900-tallet begyndte Maren Spliids også at optræde i børnetalerne som det ultimative offer for virkelighedens forfærdelige hekseafbrændinger – alt imens familierne hyggede med madkurv og sang rundt om bålet.

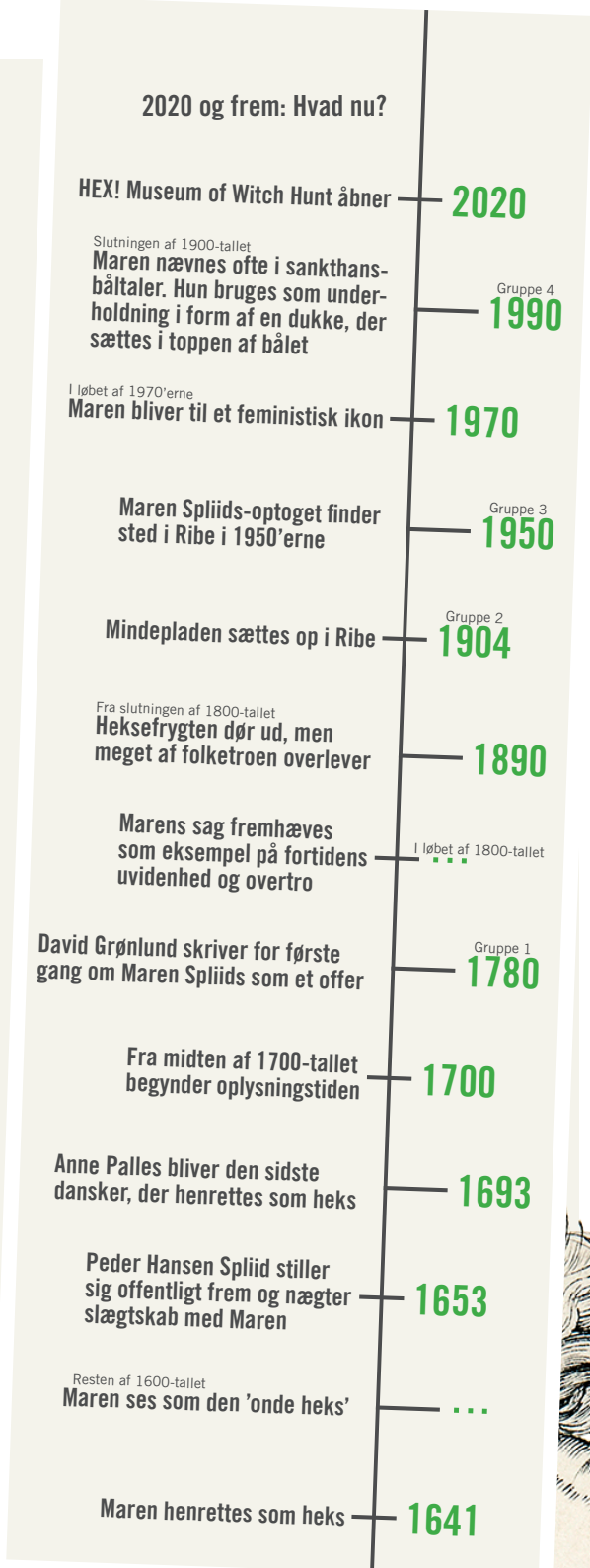
I løbet af 1970'erne, hvor kvidekampen stod på, blev Maren Spliids til et feministisk idol. Hun turde stå op mod datidens onde mænd. Selvom det ikke er historisk rigtigt, blev Maren pludselig til en heltinde. En rollemodel. Faktisk får museet mange e-mails fra folk, der tror, at de er i familie med Maren Spliids. „Det kunne være virkelig sejt!“, siger de ofte.

Desværre må vi skuffe dem; Maren og Laurids' to børn døde før de blev teenagere, så der er ikke noget, der tyder på, at der findes efterkommere. Men det

viser, at meget har ændret sig, siden Peder Hansen Spliid i 1653 gjorde alt for at *undgå* at være i familie med Maren.

I dag findes der flere forskellige opfattelser af Maren Spliids – nogle husker hende som en uskyldig kvinde, der blev offer for overtro. Andre som en stærk kvinde, der gik i kamp mod kvindehadende mænd.

Mange tror også, at Maren var den sidste heks i Danmark, men Maren var ikke engang den sidste heks, der blev brændt i Ribe.

Arbejdsspørgsmål

- 1) Havde I hørt om Maren Spliids inden I startede på forløbet? Hvad overraskede jer mest ved historien?
- 2) I 1904 fik Maren Spliids en mindetavle i Ribe, og det vakte stor opsigt i hele Danmark. Normalt er det nemlig kun nationale helte som konger, berømte videnskabsmænd, forfattere og komponister osv., der får rejst mindeplader og statuer for sig eller vejnavne opkaldt efter sig.
Hvorfor mon? Er det noget, I synes skal laves om? Kunne man fx forestille sig en statue af Maren Spliids, ligesom der findes statuer af kong Christian IV, der forfulgte hende? I skal argumentere for jeres holdninger. (Se kilde 2 og 3)
- 3) Hjælp hinanden med at læse de første 14 linjer i artiklen fra Sorø Amt (kilde 3). I artiklen skriver de bl.a.: „...og da det i sin tid vakte umådelig opsigt, er begivenheden vel værd at mindes...“ Hvad tror I de mener med det? Hvad er det, der er værd at mindes?
- 4) Fremlæg for klassen.

KILDE 2 og 3

I 1904 var Marens oprindelige hus revet ned. Nu lå der et nyt på samme sted, og her satte Ribe Turistforening en mindeplade op.

Det vakte stor opsigt – det var ikke ofte, at en dømt heks fik sin egen mindeplade. I aviser over hele landet kunne man læse om pladen og historien bag.

På omkring samme tidspunkt begyndte danskerne at sætte en heksedukke på deres sankthans-bål. Bålene er en gammel tradition, der går flere hundrede år tilbage, men først i starten af 1900-tallet kom der en dukke på. Ifølge traditionen skal der jo også holdes båltale til sankthans, og her blev Maren Spliids ofte nævnt som offer for de virkelige heksebål.

KILDE 2 Foto af Maren Spliids' mindeplade i Ribe (1904)

Her boede Skrædder Laurids Splid,
hvis stakkels Hustru Maren
9 Novb 1641 blev brændt for Trolddom
imellem Galgebakkerne ved Ribe.

... så hvem er mindepladen egentlig rejst for?
Maren eller Laurids?

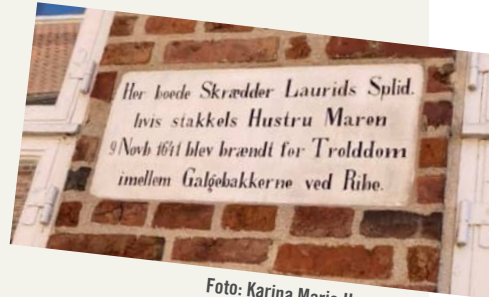

Foto: Karina Marie Hegelund

KILDE 3 Artikel fra Sorø Amt om mindepladen (1904)

På Mediestream kan man finde næsten alle de gamle aviser, der har været i Danmark. Det er også her, vi har fundet [denne artikel](https://bit.ly/EnHeksehistorie), 'En Heksehistorie'.

bit.ly/EnHeksehistorie

Artiklen er skrevet med gotisk skrift.

Derfor ser flere af bogstaverne lidt anderledes ud, end det I plejer at læse. Prøv, om I kan læse jer gennem det første afsnit på 14 linjer. Læg mærke til, at mindepladen vakte opsigt helt ovre på Sjælland!

Fælles opsamling

Som I kan se, er der mange måder at fortælle historien på, og hver gang er der foretaget til- og fravalg for at fremhæve bestemte dele af historien. I har set hvordan Historien om Danmark, HEX! Museum of Witch Hunt, læseteateret og kilderne i dette eftermateriale har fremstillet historien om Maren Spliids.

- 1) I ved nu en hel del om Maren og hendes skæbne. Hvordan ville I fortælle Maren Spliids historie til jeres venner eller familie, der ikke kender så meget til hendes historie, som I gør? Hvilke ting er vigtige at få med for at fortælle den 'rigtige' historie om Maren? Hendes baggrund, hendes udseende og væremåde, andre hovedpersoner i sagen, etc. Og er der noget, I ville udelade?
- 2) Er historien om Maren Spliids (og alle de andre 'hekse') overhovedet vigtig at fortælle?
Eller burde vi snarere glemme den?
Hvorfor/hvorfor ikke?
Hvad kan man lære af den?
Er der fx noget, I kan genkende fra jeres eget liv?

MAREN SPLIIDS HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

HEX!
Museum of Witch Hunt

SYDVESTJYSKE
MUSEER

MYRTHUE
NATUR & KULTUR
LÆRING

